



MARBÄCK

VÅR HEMBYGD

2020

Marbäcks bygdeblad

Årgång 11

Stöd hembygdsföreningen och vår målsättning att bevara hembygdens kultur, samt ha en levande Hembygdsgård.

Vi är nu 102 betalande hembygdsvänner år 2019.
Medlemsavgiften 100 kr/medlem, bankgiro 225-9109.

Som medlem hör gärna av Dig och kom med förslag på aktiviteter som vi kan genomföra tillsammans.

Vill Du hyra Hembygdsgården till någon aktivitet, hör med vårt vaktmästarpar Julius och Cornelia tel. 010-10 25 71.

Redaktionskommite':

*Björn Karlsson, Christer Källner, Bengt Nilsson,
Karin Söderlund och Johan Örfelth.*

Omslagsbild:

Bengt med dottern Katarina vid årets slätterdag.



Hässjan som resultat vid slätterdagen.

Foto: Lars-Erik Karlsson

ISSN 2001-6247

ORDFÖRANDE HAR ORDET

Tänk att ett år går så fort att det redan är dags att ge ut ett nytt nummer av Vår Hembygd.

Hembygdsföreningens aktiviteter kommer ju att redovisas i årskrönikan så jag tänkte ägna några rader om mina egna upplevelser i Marbäcksbygden. Först vill jag uttrycka tacksamhet till alla som varit med och jobbat vid olika tillfällen under året. Vi vill också säga tack till Marbäcks allmänning för det generösa ekonomiska stöd som vi fått del av de två sista åren.

Jag har under senare år mer och mer fått klart för mej hur värdefullt det är att få ha en hembygd att leva i. I dag drivs människor på flykt på grund av krig och katastrofer och vi kan nog inte förstå hur det känns att inte vara välkommen och att inte känna sej hemma någonstans.

Mina första elva år fick jag leva på gården Målen i Bredestads socken. Mina föräldrar var bönder och det väckte tidigt intresset för djur och jord. Jag fick som alla andra barn på den tiden tidigt börja hjälpa till hemma. Dåtidens traktorer var ju inte så stora så det blev tidig debut att börja utföra olika uppgifter med den. Till min stora sorg bestämde mor o far att sluta med lantbruket. I mars 1965 såldes alla djuren och maski-



Björn Karlsson

nerna och vi flyttade till Lövhaga vid Blå Grindar.

Hösten 1965 började jag i Marbäcks skola och gick klass 5 o 6 där. Det var en fin upplevelse att gå i denna trevliga skola. När vi slutade vår sjätte klass lades tyvärr skolan ner. Mitt intresse för lantbruk var intet brutet trots flytten från Målen. Jag hade nu fått kontakt med familjen Källner i Marbäcks Västergård där jag fick mitt första sommarjobb 1966. Ingemar och Birgit var snälla och omtänksamma så det var en bra plats att börja jobba på. Mycket av arbetet gjordes ju för hand så det kunde ju vara jobbigt ibland. Det fanns ju bönder i gårdarna runt om-



Ingemar med sina "drängar" Bertil i Eket, sonen Daniel, drängen Rulle och lille Pär.

kring så nu fick man ju lära känna de som bodde där. Sven och Astrid bodde i Gärde och där hjälptes man åt när det var dags att köra ensilage och tröska. Sven var alltid förnöjsam och om t.ex. skörden inte blev så bra så sa han att "det blev bättre än jag trodde".

I Sörgården bodde Henning och Elsa och dom träffade man ofta för där hade Ingemar sina grisar. Henning hade slutat som bonde och Sörgården brukades nu av Ingemar.

Ladugården gjordes om till svinstall med plats för ca. 200 grisar som Henning hjälpte till att sköta så länge han orkade. Ibland så vankades det 11 kaffe när man var i Sörgården och gjorde något arbete. Elsa hade bakat bullar och kakor, kokt kaffe var det som gällde med ganska stort inslag av vatten. Henning var en sliten man, ganska liten med böjd rygg och något hjulbent. Detta var frukten av många års hårt arbete men han var med och jobbade så länge han orka-

de. Vid t.ex. höhässjning intogs ju ofta kaffet ute på åkern och Henning satt alltid på huk drickandes kaffet på fat med en sockerbit i mungipan. Henning hade kvar sin Grälle som han nu använde som fortskaffningsmedel för han hade ingen bil. Grälle var ju en Fergusson traktor av tidig modell, alltså ingen häst. Detta var en bensinare med avgasröret liggandes under så det var inte bra att åka på vagnen bakom.

Under de följande åren skede stora förändringar med lantbruket i bygden. De mindre gårdarna slogs samman med Marbäcks Västergård som nu blev en större enhet. När brukarna av gårdarna i Eket bestämde sej för att sluta på grund av åldersskäl övertogs driften av Källner i Marbäck. Först blev det syskonen Andersson på Ekets Norrgård som slutade. Det var John med systrarna Karin och Ingrid som tillsammans hade brukat den lilla gården. De bodde kvar i stugan och det hände att man träffade på John när han var ute och gick med sin västgötaskpets. Han var en gladlynt man som alltid hade svar på tal. Vid brukandet av åkrarna så kom leråkern ner mot Ralången att benämnas "Johnaleret".

Det blev systemen Ingrid som kom att stanna längst i Eket. Hon levde ett ganska isolerat liv de sista åren och det var inte ovanligt att se hen-

ne gå ända till Aneby för att handla. Erbjöds hon skjuts så tackade hon nej om det inte var rörkrökare Curt Ludvigsson från Aneby som kom. Honom hade hon förtroende för och åkte gärna med.

Ekets södra gård blev nästa gård som införlivades med Västergården. Det var makarna Bertil och Signe Karlsson som avslutade sitt arrende på Eket. Det var ett strävsamt par som skötte jord och djur med noggrannhet och omsorg. Djuren på gården levde ett harmoniskt och behagligt liv. På sommaren när de skulle hämtas in för mjölkning så gick de i sin egen takt, ingen stress eller hets. Bertil blev under några år behjälplig på Västergården innan makarna flyttade till Stalpets gård där de hyrde en lägenhet.

Ingemars och Birgits son Daniel tog över driften av Västergården 1986 Något år senare slutade Sven & Astrid i Gärde som lantbrukare så nu kom ytterligare mark att läggas till Västergården. Gården Gåseryd blev också offer för nedläggning och sammanslogs med Äng. Några år senare slutade Daniel Källner med lantbruket på Västergården och numera är det gårdarna Äng och Herrestad som brukar all mark. Under 20 till 25 år kan vi konstatera att bygden förändrats då dom små gårdarna inte kunde ge inkomst och försörjning längre.

De är idag attraktiva bostäder för människor som vill bo på landet.

Jag trivdes bra hos Källner i Västergården och jobbade där till 1975. Vill här lämna några minnen från den här tiden som för mej blev väldigt lärorik. Dagarna började med skötsel av djuren och sedan frukost kl.8.00. Frukosten avslutades alltid med att läsa ett bibelord. Vid ett tillfälle hade en maskininstruktör sovit över natt på gården och fanns nu med vid frukosten. Bibelordet lästes även denna morgon och mannen uttryckte sin uppskattning att få vara med. Detta var nog inget vanligt inslag i hans frukostrutiner.

En sommar fick sonen Anders och jag uppdrag att täcka plansilon efter avslutad skörd. Vi hämtade sågspån vid sågen i Blå Grindar och lade plast och spån på ensilaget. Det var soligt och varmt så skjortorna åkte av med en sönderbränd rygg och hög feber i några dagar som följd, en lärdom för livet. Ingemar var ju en kraftkarl och avskräcktes inte av hårt arbete. En del arbeten utfördes för hand bl.a. att rensa diken på mossarna. Det var ganska slitsamt men Ingemar tyckte att det blev bättre diken än att göra det med maskin. Vid ett tillfälle skulle det grävas ner en vattenledning mellan huset och ladugården en sträcka på ca. 75 meter. Jag tyckte det var stenigt och hårt och föreslog

en grävmaskin att utföra jobbet. Då svarade Ingemar ”man orkar mer än man tror”. Allt eftersom fick jag förtroende att utföra alla arbeten på gården både med djur och maskiner. Att köra tröskan var ju extra spännande och första gången var Ingemar med ett varv på åkern, sen sa han ”det går ju bra det här” och gick hem.

På vintern åkte vi till Fagerhult och jobbade i skogen. I november 1973 drog en storm fram över bygden och en massa skog gick till marken. Vi hade påbörjat en avverkningen vid Försjön och lämnat våra verktyg där. Vägen dit var blockerad av alla nerblåsta träd så det blev till att gå genom skogen för att hämta verktygen. Det var sorgligt att se den förödelse som stormen orsakat och det blev ett tufft och farligt arbete kommande vinter.

Mycket har förändrats i vår bygd och på gårdarna från 60-talet och man kan ju fundera på hur det är om 50 år igen. Jag har här velat dela med mej lite av upplevelser och intryck som jag fått vara med om. Marbäckskyrka och sjön Ralången med alla gårdarna runt omkring och den fina naturen gör ju den här bygden behaglig att leva i.

Björn Karlsson

Årskrönika 2019

Årsmötet den 8 mars inleddes med att ordförande Björn Karlsson hälsade alla hjärtligt välkomna och särskilt kvällens långväga sångargäst, Carolin Wittrin från Stockholm, som med sin far Göran Johansson, underhöll med sång och berättelse om sin släkt i flera generationsled, från Anderstorp – Målen – Limna – Limnaskog, till dags dato.



Efter trevlig samvaro med kaffeservering och ett lotteri vidtog årsmötesförhandlingarna. I samband med mötets avslutning överlämnades en blomma som ett litet tack för allt det arbete som Björn utfört under det gångna året vid VA-arbetena, reparationen i vaktmästarlägenheten, samt vid takomläggningen.

Arbetsdagen den 27 april blev tillslutningen av arbetsvilliga medlemmar inte så god, men det som skulle göras blev ändå gjort snabbt och bra. Vårens torra väderlek gjorde oss oroliga, skulle vi få elda Valborgsmässobrasan eller inte?

Valborgsmässofirandet 30 april har blivit vår förenings "Stora dag" med många besökare till inledningen traditionellt i Kyrkan och sedan kvällen uppe vid Hembygdsgården. I år fick vi lyssna till Peter Andreasson som talade, Göran Johansson sjöng och Margareta Wittgård spelade piano, i ett fint sammansatt program.



Fortsättningen av kvällen bjöd som vanligt på både varm korv och kaffeservering.

Anders Källner var årets "Vårtalare", som på grund av den torra och varma våren fick tala från Hembygdsgårdens trappa p.g.a. eldningsförbud. Likaså Nova-kören sjöng därifrån i den sköna vårkvällen, de sänger som alla vill höra vid Valborgsmässtiden.



Det blev inget fyrverkeri som avslutning av samma anledning som drabbade vårbrasan, men kanonerna fick avfyras för att salutera våren ankomst!



Ladugårdstaketets västra sida omlades under några kvällar i maj månad. Många raska medarbetare hade Björn och Johan till sin hjälp, både på taket och marken. Efter avslutat arbete på kvällen bjöds grillkorv ute och därefter smörgås med kaffe inne i gemytlig samvaro. Sammanlagt var 20-talet personer aktiverade och fick se ett vackert sticketak som resultat av arbetet.



Sommarutflykten gick söndagen den 30 juni till Råby där Håkan och Lisbeth Samuelsson tog emot ett 50-tal besökare. Utflykten gynnades av klarblå himmel med stekande sol, vilket gjorde att vi sökte skuggan under träden. Håkan berättade om gården och Sven-Göran Larsson om familjen Samuelssons liv genom flera generationer. Intressanta berättelser, roliga från

gården men även med dramatik när missionärsverksamheten i Kina talade om svåra förhållanden.

Slättergille den 8 aug. vid Hembygdsgården då 20-talet personer jobbade snabbt och bra med liar, räfsor o. gafflar, för det slagna gräset hässjades på långhässja och efter bjöds varmkorv o. kaffe med dopp. Glädjande nog konstaterade vi att blommornas antal har ökat på slätterområdet. I år var nattljus en ny art som självsått sig där.

Brasafton den 25 oktober samlades 25-talet åhörare för att lyssna till föreläsning av Elisabet Lek, om Indelningsverket och Roteknektar. Hon hade en del av programmet inlagt digitalt så vi kunde se en del bilder genom dataprojektorn på väggen. Elisabet är släktforskare och kunde berätta om krigarlivets vedermödor både i fält och hemma hos knekthustrun.

Den 14 juli var författaren och journalisten Uno Grönqvist på besök i Hembygdsgården för att överlämna en tavla över Marbäcks kyrkby, daterad 1921 och målad av Ruth Parkman. Tavlan är en gåva från familjen Sundberg som har haft sina "rötter" långt bak i tiden i Marbäck. Det var Björn och Lars-Erik Karlsson som representerade föreningen vid tillfället.

Under febr. månad 2020 kommer Uno Grönqvist att berätta om sina resor och kontakter över hela världen, vid en sammankomst i Hembygdsgården.

Fotodokumentationen var under vårvintern samlade under tre tillfällen. För närvarande är verksamheten vilande, i väntan på att nya intressanta bilder kommer till vår kännedom. Ännu finnes säkert byrålådor som ej är genomletade på gamla kort!

Vatten och avloppsarbetena är under året avslutade och betalade. Hembygdsföreningen har med tacksamhet mottagit bidrag från stiftelsen Marbäcks skogsallmänning som täcker de investeringar som vi blivit ålagda att göra, samt de övriga objekten som utförts (vatten och sticketak).

Bengt Nilsson



Ture Andersson hälsar välkommen till sin affär i Blå Grindar 1933.

byggdes till affärslokal av Ture Andersson. Han startade också en bensinpump när nu bilar blivit allt vanligare. Man fick då pumpa bensinen för hand och välja mellan 5, 10 och 15 liter och sedan öppna kranen så att bensinen rann ner i tanken. Ture drev affären från 1927 till 1936, de sista åren samtidigt som han drev Vrangsjö affär i Tureborg. Senare tog Ingemar Sandahl över affären i Blå Grindar efter Ture. Ingemar började så småningom att bygga en ny affärslokal på andra sidan riksvägen. Under 40-talet tog ytterligare en ägare, Emrik Andersson, över butiken. Vid den här tiden öppnade dock Konsum en butik i Aneby, bilar var vanligare och det blev därför svårt att bedriva en affärsrörelse på landet. Affären i Blå Grindar var under några år endast bostad men 1963 förändrades det då Roland Gustavsson från Aneby köpte fastigheten för att använda den som bostad och lagerlokal. Roland hade året innan köpt en varubuss av Sven Brorsson i Aneby och behövde nu en bättre lagerlokal för att driva verksam-

Affärer i Marbäck

Blå grindar

Det har funnits två affärer i Blå Grindar. Platsen där den första affären låg hette fram till 1816 Ängsstugan och låg i vinkel mellan Bordsjö och Tranåsvägen, på vägkorsets nordöstra sida. Stugan har bebotts av bl.a. korpral Blomqvist, salpetersjudare Ekman och målare Hellgren. Efter Hellgrens död 1899 stod stugan öde tills den på 1920-talet om- och till-



Namnet Blå Grindar härleder sig från ett par målade grindar i blått som stod vid vägen mellan Eksjö och Tranås. Vägkorset var förr i tiden en samlingspunkt för traktens ungdomar som ibland bjöd upp till dans på landsvägen. Flickorna på bilden är Irma Carlsson, Monica Källming och Vanja Källming.

heten. Roland och hans hustru Irene och sönerna Ken och Jan bosatte sig i Blå Grindar och verksamheten tog fart. Vid samtal med sönerna har vi fått en del information om åren fram till 1980 då företaget avslutades.



*Roland Gustavsson, Irene Gustavsson,
Roland Vallin.*

1965 eller 1966 (oklart vilket år det var) öppnades affären igen i Blå Grindar vid namn Rolands livsmedel. Roland hade nu skaffat sig en kompanjon vid samma förnamn men med efternamnet Vallin. Nu kunde man i affären erbjuda kunderna ett bra sortiment av varor och även en manuell charkdisk. I källaren fanns bra lagringsytor med

bl.a. frysrum. Företaget hade även en ambulering varubuss där de kunde erbjuda sina kunder leverans av varor till sina hem. Den första var av märket Mercedes, därefter en Volvo och den sista av märket Ford. På baksidan av varuhuset byggdes garage till varubussen som fick byggas ut några gånger eftersom bussarna blev större med tiden. Varannan vecka jobbade man i butiken tillsammans med Irene och varannan vecka körde man varubussen. Åren gick och 1976 bestämde man sig för att stänga affären. Varubussen fortsatte man att köra fram till 1979-80 då även den avvecklades. I och med det blev Marbäcks socken utan affär och det kommer nog så att förbli.



*Varubussen med Roland Gustavsson,
Astrid Källming samt Astrids barnbarn.*

Vrangsjö affär

Det äldsta namnet för platsen var Vrangsjö krog men efter affärens tillkomst 1934 blev det mer vedertagna namnet Vrangsjö affär. Ture Andersson drev tillsammans med sin fru Astrid affären fram till 1968. Affären var en speceri- och diversehandel som låg utmed stora vägen Tranås-Eksjö. Den låg vid norra infarten vid Vrangsjö och blev ett riktmärke för kommande pensionatgäster till Vrangsjö herrgård då den även var busshållplats enligt SJ:s turlista. Ture Andersson tog sedan namnet Wrangbert och det blev även namnbyte på fastigheten till Tureborg.



Ture och Astrids son Rolf har tidigare berättat minnen från Vrangsjö affär. ”Affären var en lanthandel, det vill säga där såldes allt möjligt: specerivaror,

manufaktur och kläder. Det var som ett varuhus i miniatyr. Jag kommer ihåg sillen, som förvarades i en tunna utanför butiken, järnvaror, mjöl, socker som vägdes upp i lösvikt och charkuterivaror. Varorna slogs in i papper, det fanns inte bärkassar på den tiden”, berättade Rolf.



Vrangsjö affär.

Föräldrarna sålde bensin före kriget, försäljningen låg dock nere under kriget för att återupptas igen efter krigsslutet 1945. Ture hade varit ute tidigt med bensinförsäljning och hade en pump redan vid affären i Blå Grindar. Pumparna fortsatte att vara kvar i Vrangsjö fram till början på 70-talet. Huset revs 1996.



John Pettersson utanför Vrangsjö affär.



Ture Wrangbert framför bensinpumpen.

Källor: Gamla papper berättar, Åttingen, Marbäcks hembygdsförenings fotoarkiv, Rolf Wrangbert, Ken Gustavsson, Jan Gustavsson.

Karin Södelund

Karolinen Gideon Fock och hans värja



Gideon Fock

Gideon Fock föddes 1668, i det då svenska Narva. Gideon blev tidigt officer i det militära, liksom de flesta av hans manliga släktingar. Han återkom år 1700 till sin födelsestad och anförde den ena av Värmlands- och Närkes bataljoner i slaget vid Narva, där en svensk styrka besegrade en mångdubbelt större rysk dito.

Vid en annan svenskseger, den vid Fraustadt 1706, uppträdde Gideon som överstelöjtnant för Västerbotens regemente och blev i striden skjuten i ena armen.

En incident som blev mycket omtalad vid detta slag redan under sin samtid var hur ca 500 ryska soldater som redan givit sig till fånga avrättades av svenskarna. Ryssarna påträffades nämligen med vrängda rockar och bar det röda innerfodret utåt och liknade på så vis de sachsiska soldaterna som stred på deras sida. Svenska ledningen menade att ryssarna förverkat all rätt till pardon för att de iklätt sig falsk identitet för att likna sina allierade sachsiska soldater och därmed bli lindrigare behandlade. I

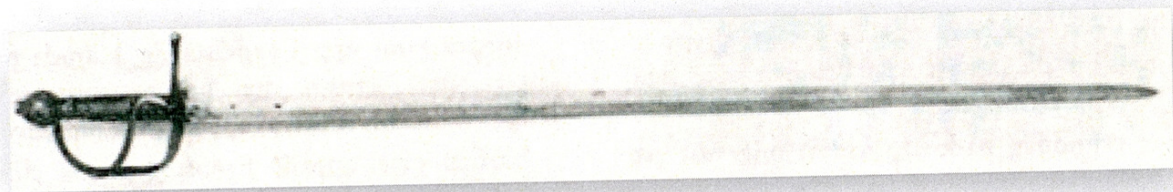
själva verket hade de redan före slaget beordrats att vända rockarna för att lättare kännas igen av de egna trupperna.

Vi ska inte räkna upp alla bataljer Gideon var med om, men naturligtvis deltog han även i slaget vid Poltava 1709. Ett stort svenskt nederlag. Han träffades då av en kula i vänstra sidan och blev slagen med en gevärskolv flera gånger i huvudet. Gideon Fock blev, tillsammans med över 20000 stridskamrater, därefter förd i rysk fångenskap.

Han återkom till Sverige 1722, blev befördrad till generalmajor tillika chef för Hälsinge regemente och dog till slut 1723 på gården Mårdnäs, Segersta socken, Hälsingland. Han begravdes i Segersta kyrka, där

hans huvudbanér och värja sattes upp. Värjan skänktes sedermera till att hänga på regementschefens rum på Mohed. Efter att regementet lagts ned hamnade den på Soldathemmet i Gävle där den ännu finns. Dit är ni alla välkomna att beskåda värjan och kanske svinga några hugg i luften.

Nå. Mitt i allt krigande hann Gideon också med att gifta sig med friherrinnan Gertrud Rehbinder till Fagerhult, Marbäck. Det är obekant hur ofta Gideon vistades på Fagerhult på sina permissioner eller efter hemkomsten från fångenskapen. De fick dock 5 barn? (olika uppgifter) varav fyra dog i späd ålder medan sonen Reinhold Otto Fock tog över Fagerhult efter Gertruds död 1762.



Gideon Focks värja.

Christer Källner

Anebyortens Biodlarförening



Föreningen grundades 1902 i en lokal på järnvägsstationen i Aneby. Det året hade föreningen 25 medlemmar. Då var namnet Norra Vedbo härads sydöstra krets-förening.

Första gången föreningen hade årsmöte i Marbäcks hembygdsförening var året 1985. Sedan dess har vi haft årsmöten där fram tills idag.

Dagens namn Anebyortens Biodlarförening har föreningen hetat sedan 1982.

Idag har vi ca 70 medlemmar och vi hoppas att vi blir fler.

När bisäsongen närmar sig i mitten av april har vi ett upptaktsmöte där vi pratar bin och hur våren har

varit. Så fort bina har vaknat till kring 1:a maj och behöver lite tillsyn så träffas vi varje onsdag fram tills honungsdraget är slut i början av augusti. Där träffas i snitt ett femtontal biodlare med olika erfarenheter. Allt från nybörjare till veteraner diskuterar om varför bin gör så och så samtidigt som de för närvarande 4 bisamhällen går igenom för kontroll. Efteråt fikar vi och ägnar oss åt mer bisnack.

För att vi skall hålla biodlingen vid liv och få fler biodlare i vår bygd så anordnar vi nybörjarkurser i biodling. Senast hade vi 12 personer där i princip alla blev med egna bikupor. Den teoretiska delen av kursen hålls

inomhus i Hembygdsgårdens lokaler. På onsdagarna när bina har vaknat så har vi den praktiska delen ute vid bikuporna där ovärderlig kunskap finns hos de erfarna biodlarna som är där.

En gång om året på hösten innan årsmötet har vi också en träff där vi har honungsbedömning. Där lämnar man in en burk av sin honung som man skördat den sommaren. Man kontrollerar så att all ser bra ut, doft, färg, smak och att vattenhalt håller sig på en normal nivå.

Skulle man var intresserad av att börja med biodling eller bara lära

sig lite mer så är man välkommen att komma upp på onsdagskvällarna klockan 18.00 i Hembygdsgården. Vi håller till där under sommaren från mitten på maj till slutet på juli.

Är man intresserad av att gå nybörjarkurs så kan man anmäla sig på Studieförbundet Vuxenskolans hemsida www.sv.se eller så ringer man Peter Löfqvist på 070-288 33 76, Man kan också mejla på peterlovan-lofqvist@outlook.com.

Mer information om biodling finns också på www.biodlarna.se

Peter Löfqvist



Aspen blommade på ett mycket rikligt sätt under sommaren 2019. Hängen och senare "moln" av frö som sällan har skådats.

Julgranen på Kyrkplanen

Granen står så grön och fin, på kvällen lyser den upp omgivningarna så vackert.

Historien omkring julgransresningen sträcker sig långt tillbaka till mitten av 1900-talet, då Erland Nilsson var kyrkvaktmästare och det hade börjat finnas möjligheter att ansluta elekt-risk belysning ute vid parkeringsplanen. Gunnar Söderlund tillsammans med några kyrkorådsmedlemmar och Erland ordnade uppsättningen under en lång period framöver. Granen togs på fideikommissets skog.

Efter det att Marbäcks församling sammanfördes till det som kom att bli Aneby församling år 2006, så blev det de närmast boende omkring kyrkan som fortsatte med uppsättningen.

Gun Dahl som var hyresgäst i gamla skolan, bjöd ”arbetsgänget” på kaffe och tårta sedan granen var rest. De senaste åren har kaffestunden fortsatt att vara i gamla skolan med unga familjen Söderlund som värd.

Från och med år 2019 har hembygdsföreningen tagit beslut om att sköta uppsättningen av granen, medan Kyrkan bekostar nertagningen. Tyvärr har Kyrkan dragit ner på aktiviteter, på ett oroväckande sätt, men granen står där ändå och lyser upp och gläder besökare till kyrkogården och oss som bor runtomkring i byn.

Bengt Nilsson

Torpet Esperödjan

År 2010 blev undertecknad kontaktad av en representant från "Agnes och Erik Erikssons Edhults stiftelse" eftersom stiftelsen äger ett mycket ålderdomligt torp som behövde restaureras. Detta torp finns även med i Aneby kommuns inventering av värdefulla byggnader. Byggnaden var

inbäddad av träd och buskar som börjat växa allt närmare huset, och taket hade börjat läcka in. Det bestämdes och utfördes ganska omgående att vi behövde göra en del akuta åtgärder så som att röja bort träd, täta taket och plocka ner en skorsten där läckaget var stort.



Esprödjan innan några åtgärder påbörjats. Lagg märke till att det växer en buske med svarta vinbär på taket.

Kontakt togs även med länsstyrelsen som ställde sig välvilliga till att vara med och stödja en kom-

mande restaurering. Inga pengar fanns tillgängliga till en början.

Byggnaden består av tre sammanbygda timrade huskroppar, med snickarbod, visthus och spannmålsbod samt en enkelstuga med 1 rum och kök till vänster. Esperödjan omnämndes första gången 1680 men byggnaden är inte så gammal. Däremot är det möjligt att återbrukade delar så som väggtimmer och golvtiljor kan vara från denna tid. Taken har kvar sina ursprungliga torvtak och har täckts med nya takskikt över de gamla. När taken blivit dåliga lade man takstickor över torven, och när takstickorna legat ett tag så lade man återbrukade handslagna tegelpannor över dem. (kanske kom dessa från Edhult).

Det som är unikt med denna

miljö är att den fått vara ifred för hårdhänta renoveringar och har kvar flera autentiska originalskick.

Det tog några år innan vi kom i gång med arbetet. Vi gjorde en projektering och en första etapp av restaureringen började 2017 då taken åtgärdades. Även murstocken och skorstenen restaurerades med ursprunglig sten och lerbruk så som den varit uppförd från början.

Under arbetets gång hittade vi ett par årtal inristade, bla 1781 på en vädringslucka och 1757 på väggtimmer under trappan. Golven i visthusdelen är mycket ålderdomliga av medeltida typ sk. Golvklover, tillverkade innan möjligheten att såga golvplank fanns.



På denna lucka fann vi årtalet 1781.

2019 utfördes andra etappen då timmerstommen och väggarna åtgärdades. Marknivån framför sänktes så att vattenavrinningen inte skadar några syllar. Panelerna lagades och ersattes där det behövdes med återbrukade gamla brädor och alltsammans målades med falu ljusröd slamfärg. Fönsterna renoverades och kompletterades med blåst fönsterglas. Invän-

digt lagades golv och innertak som målades med vit limfärg. Storstugan fick en ny tapet med ett äldre 1870 tals mönster.

Avslutningsvis tycker jag att Esperödjan är ett bra exempel på hur den enkla människa levde på 1700-1800 talet och är viktigt att spara så människor i framtiden har en möjlighet att se hur vi levde i en svunnen dåtid.



Esperödjan efter restaureringen, utförd 2019.

*Ålderdomliga golvk-
lovor av medeltida
typ finns på flera
ställen i byggnaden.*



*Smålandsspisen i stugrummet
före och efter restaureringen*



Text och bild: Johan Örfelth

Marbäcks hembygdsförenings Program för 2020

Julfest den 10 jan. kl 19 då vi äter lite god mat, har trevlig musikunderhållning med Barbro Ferm vid pianot och ser en video från uppförandet av vår ladugård.

Berättarkväll den 14 febr. då vi får lyssna till Uno Grönqvist, som tar oss med ut i världen, där han har träffat många kända människor under sina år som resande författare, journalist och informationsdirektör.

Årsmöte den 6 mars förhandlingar och servering.
(eventuellt videovisning)

Arbetsdag den 25 april kl 9-13 då vi vårstädar inför Valborgsmässofirandet.

Sommarutflykt den 28 juni kl 14 med besök av torpet Esprödjan och Edhult i Askeryd, under ledning av Johan Örfelth som arbetat med restaureringen av torpet.

Medtag kaffekorg. Samåkning för de som önskar vid Hembygdsgården kl 13.30.

Slätterafton den 13 aug kl 18 medtag slätterredskap, föreningen bjuder på kaffe.

Brasafton den 23 okt kl 19 (program ej fastställt).

Fotodokumentationen hålles vilande under 2020 års första hälft, i väntan på att nya foton som ännu ej finnes i vårt arkiv kommer till vår kännedom.

**Titta gärna på Hembygdsföreningens Hemsida
där foton och aktuella tider finnes.**

ISSN 2001-6247